

USNESENÍ

Zvláštní senát zřízený dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, rozhodl ve složení: předseda JUDr. Karel Podolka a soudci JUDr. Michal Mazanec, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Pavel Pavlík, JUDr. Petr Příhoda a JUDr. Marie Žišková, o návrhu Okresního soudu v Klatovech na rozhodnutí kompetenčního sporu mezi Okresním soudem v Klatovech a Nejvyšším správním soudem, za účasti žalobců: A) K., a. s., zastoupeného JUDr. Jiřím Štanclem, advokátem v Klatovech, Čs. legií 172/I., 339 01 Klatovy, a B) Ing. P. R., a žalovaných: 1) Úřadu průmyslového vlastnictví, Antonína Čermáka 2a, 160 68 Praha 6 – Bubeneč, a 2) K. K., ve věci žaloby o výmaz užitného vzoru vedené u Okresního soudu v Klatovech pod sp. zn. 6 C 214/2003,

t a k t o :

- I. Příslušný vydat rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví ze dne 29. 2. 2000, sp. zn. PUV 474-93, ve věci částečného výmazu užitného vzoru s názvem „N. b. r. k. s. s. r.“, je soud ve správním soudnictví.**
- II. Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2003, 7 A 75/2000-28, se zrušuje.**

O d ů v o d n ě n í :

Návrhem došlým zvláštnímu senátu pro rozhodování některých kompetenčních sporů dne 12. 11. 2003 obrátil se na tento senát Okresní soud v Klatovech a požádal, aby zvláštní senát rozhodl spor o věcnou příslušnost, vzniklý ve smyslu § 1 odst. 1 písm. b) zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů (v dalším textu „kompetenční spor“), mezi Nejvyšším správním soudem a Okresním soudem v Klatovech ve věci u okresního soudu zapsané pod sp. zn. 6 C 214/2003.

Z předložených spisů vyplynuly tyto pro rozhodnutí podstatné skutečnosti:

Úřad průmyslového vlastnictví (v textu též „Úřad“) dne 28. 4. 1993 zapsal do rejstříku užitný vzor s názvem „N. b. r. k. s. s. r.“ s právem přednosti od 4. 3. 1993. Výmazu užitného vzoru, jehož majitelem je žalovaný 2), se domáhal žalobce návrhem ze dne 22. 5. 1998. Úřad dne 22. 4. 1999 vydal rozhodnutí o částečném výmazu tohoto užitného vzoru; v odůvodnění odkázal na § 17 odst. 1 písm. a) zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, s tím, že řešení uvedené v 2. nároku užitného vzoru není nové a nelze jej tedy užitným vzorem chránit. Nicméně řešení uvedená v 1. a 3. nároku užitného vzoru splňují podmínky kladené na technická řešení, která jsou obecně užitnými vzory chráněná. Žalobce podal proti tomuto rozhodnutí rozklad; o něm rozhodl předseda Úřadu dne 29. 2. 2000 tak, že jej zamítl a napadené rozhodnutí potvrdil.

Žalobce napadl toto rozhodnutí předsedy úřadu dne 27. 4. 2000 žalobou ve správním soudnictví (§ 247 a násl. o. s. ř. ve znění tehdy účinném) u Vrchního soudu v Praze, kde byla věc zapsána pod sp. zn. 7 A 75/2000. Vrchní soud však řízení do konce roku 2002 nedokončil a neskončenou věc převzal k dalšímu řízení nově zřízený Nejvyšší správní soud (§ 132 soudního řádu správního).

Nejvyšší správní soud pak – již podle právních předpisů účinných od 1. 1. 2003 – o původní správní žalobě věcně nerozhodl a usnesením ze dne 18. 6. 2003 ji pod čj. 7 A 75/2000-28 odmítl s poukazem na ustanovení § 46 odst. 2 s. ř. s. K vlastním důvodům tohoto rozhodnutí viz dále; poučil současně žalobce o tom, že může ve věci do jednoho

měsíce od právní moci usnesení podat v téže věci žalobu podle části páté občanského soudního řádu (ve znění účinném po datu 1. 1. 2003) k místně příslušnému okresnímu soudu, a o tom, že při dodržení této lhůty mu zůstávají účinky dosud učiněných procesních úkonů zachovány.

Žalobce se tímto poučením řídil a podal u Okresního soudu v Klatovech ve zmíněné lhůtě žalobu proti Úřadu. Petitem žaloby se domáhal výroku o tom, že užitný vzor se zcela vymazává z rejstříku užitných vzorů. Samostatným podáním žalobce poté navrhl, aby okresní soud vyvolal kompetenční spor a věc předložil zvláštnímu senátu zřízenému zákonem č. 131/2002 Sb. Dovožoval, že v zápisném řízení Úřad zkoumá veřejnoprávní podmínky týkající se zápisné způsobilosti daného technického řešení a nerozhoduje o soukromém právu. Jsou proto splněny podmínky § 2 zákona č. 150/2002 Sb. a z toho důvodu je dána věcná příslušnost soudů ve správním soudnictví.

Okresní soud poté podal zvláštnímu senátu v úvodu označený návrh, neboť se ztotožnil se žalobcem v tom, že věc náleží do působnosti správních soudů.

Při řešení vzniklého sporu o pravomoc mezi soudem v občanském soudním řízení a soudem ve správním soudnictví se zvláštní senát řídil následující úvahou:

Součástí reformy správního soudnictví, účinné od 1. 1. 2003, bylo také obnovení obecného principu, kdy všude tam, kde zákon svěří správnímu orgánu rozhodování ve věcech soukromého práva, může se ten, kdo s takovým rozhodnutím není spokojen, obrátit na soud rozhodující ve věcech občanskoprávních, který bude rozhodovat v kontradiktorním sporu o věci samé (§ 244 a násl. o. s. ř.). Naopak rozhodoval-li správní orgán věc veřejného práva, náleží přezkoumání zákonnosti takového rozhodnutí soudům činným ve správním soudnictví v řízení podle soudního řádu správního. Podrobný výklad k otázce rozhraní působnosti soudů správních a soudů rozhodujících v občanskoprávním řízení a k otázce právního dualismu zvláštní senát zaujal v usnesení ze dne 6. 1. 2004, čj. Konf 93/2003-5 (publikováno pod č. 276/2004 Sb. NSS). V těchto obecných otázkách se zvláštní senát pro stručnost odkázal na uvedené usnesení a rovnou přikročil ke zkoumání charakteru rozhodnutí o výmazu užitného vzoru.

Užitnými vzory se chrání technická řešení, která jsou nová, přesahují rámec pouhé odborné dovednosti a jsou průmyslově využitelná (§ 1 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech). Byť jsou tu rozdíly v požadavcích týkajících se invenční úrovně, podmínek, rozsahu a délky ochrany, mají užitné vzory něco společného s vynálezy, které jsou chráněny patentem. V obou směrech totiž jde o novou tvůrčí myšlenku, již má být docíleno určitého technického efektu. Patent byl přitom původně panovnickým privilegiem, kterým se vynálezci dostávalo monopolu na hospodářské využití jeho vynálezu. Libovůle při udílení patentů byla od konce 18. století postupně omezována, až se konečně počátkem 20. století prosadila zásada, že vynálezce má po splnění zákonem předepsaných náležitostí vůči státu právní nárok na ochranu svého vynálezu.

Úvodem se ještě sluší připomenout jedna zásada, a to že každému, kterému se pomocí jeho osobních schopností a péle podaří přispět k obohacení společnosti – ať už na poli hospodářském či kulturním – náleží za to odměna. Ta v první řadě spočívá ve veřejném uznání. Nicméně pokud již toto obohacení nabude pro společnost konkrétní praktické formy, tj. zejména pokud se nové řešení nabízí k hospodářskému využití, je obecně žádoucí, aby dříve, než začne z tohoto nového řešení těžit užítka celá společnost, z něho mohl po určité době těžit především sám jeho původce. Tuto záruku však může poskytnout jen vrchnostenská autorita (veřejná moc).

V dnešních podmínkách může tedy stát stanovit podmínky, za kterých se původce nového, průmyslově využitelného technického řešení, které přesahuje rámec pouhé odborné

dovednosti, může domoci rozhodnutí správního úřadu, které zajistí ochranu tomuto jeho řešení. Úřad tedy musí do rejstříku užitný vzor zapsat, jsou-li splněny zákonné podmínky registrace (§ 11 odst. 1 zákona o užitných vzorech), a není-li tomu tak, musí naopak přihlášku zamítnout. Zapsaný užitný vzor pak Úřad musí z rejstříku vymazat, jestliže zjistí – sám, či k návrhu kohokoliv – že nastala situace, kterou předpokládá zákon (§ 17 odst. 1 zákona o užitných vzorech).

Nejvyšší správní soud tvrdí, že užitný vzor je sám o sobě statkem nemajetkové povahy, přičemž vlastnost být předmětem soukromoprávních vztahů se mu dostává prostřednictvím zcizitelnosti uděleného majetkového práva, jež je formálně vyjádřeno v osvědčení o zápisu užitného vzoru do rejstříku.

Nejvyšší správní soud má nepochybně pravdu v tom, že původce se zápisem užitného vzoru do rejstříku stává jeho majitelem. S tímto svým majetkem pak může v každém směru volně nakládat jak mezi živými, tak pro případ smrti; může jej např. zcizit či dát do zástavy.

Nelze však opomenout, že samotný akt udělení tohoto práva je výlučně aktem veřejné moci, kterým se rozhodně neupravuje právní vztah mezi subjekty stojícími v rovném postavení. Předmětem řízení o registraci takový vztah není, jeho předmětem je toliko vztah mezi přihlašovatelem, který o zápis do veřejného rejstříku žádá (resp. majitelem užitného vzoru), a úřadem, který o zápisu (výmazu) rozhoduje. Stát reprezentovaný Úřadem a přihlašovatel tu tedy stojí v postavení vertikálním, na jedné straně je tu nositel veřejného oprávnění a na straně druhé je tu adresát veřejnoprávního působení. Výsledkem řízení je pak zápis či výmaz užitného vzoru.

Ze shora uvedeného vyplývá, že rozhodné pro určení, zda věc bude projednávat soud správní či soud v občanském soudním řízení, je vždy soukromoprávní nebo veřejnoprávní povaha aktu udělení (omezení) majitelského práva k užitnému vzoru, nikoli samotná povaha tohoto práva. Samotný zápis (výmaz) užitného vzoru tedy není soukromoprávní věc a je nerozhodné, že zápisem (výmazem) vznikají nebo zanikají soukromoprávní nároky. Žádná soukromá osoba, se kterou je přihlašovatel (majitel) v rovném postavení, mu nemůže užitný vzor zapsat ani vymazat. To může učinit jenom správní úřad, který k tomu má zákonnou kompetenci, a může to udělat jen tak, že o tom vydá vrchnostenský správní akt.

Na tom, co bylo právě uvedeno, nic nemění ani to, že v posuzované věci řízení (a později i řízení před soudem) iniciovala osoba třetí (navrhovatel výmazu). Návrh na výmaz užitného vzoru může podat kdokoli a Úřad provede výmaz, jestliže technické řešení není způsobilé k ochraně podle § 1 a § 3 zákona č. 478/1992 Sb., jestliže předmět užitného vzoru je již chráněn patentem s účinky na území České republiky či užitným vzorem s dřívějším právem přednosti nebo jestliže předmět užitného vzoru jde nad rámec původního podání přihlášky užitného vzoru. Podstatou návrhu tedy jsou námitky, že nemělo být uděleno veřejné subjektivní právo majiteli užitného vzoru, protože nebyly splněny zákonné podmínky zápisu, či zápisu brání jiné veřejné subjektivní právo dříve vzniklé (registrace patentu nebo užitného vzoru s dřívějším právem přednosti). To, že se celá věc navenek představuje při zběžném nahlédnutí jako soukromý spor, ještě z takového sporu nečiní věc soukromoprávní. Stále jde o řízení vyvolané k tomu legitimovaným subjektem, který tvrdí, že úřad neměl užitný vzor zapsat, neboť tomu brání např. lepší veřejné subjektivní právo navrhovatele výmazu. Situace je tu obdobná jako u námítky souseda proti stavbě rodinného domu, tvrdící, že pozemek, na kterém se staví nebo stavět má, není k tomu územním plánem určen. I zde zpravidla bude v pozadí nebo jevově spor mezi dvěma osobami soukromého práva, ale žaloba souseda proti vydanému stavebnímu povolení nebude žalobou ve věci soukromoprávní.

Nejvyšší správní soud argumentuje také tím, že podstatou právní úpravy užitných vzorů je poskytnutí dostatečné ochrany soukromým zájmům majitele užitného vzoru, což implikuje

použití takových prostředků ochrany, které jsou typické pro soukromoprávní vztahy. Lze přisvědčit, že právní úprava užitných vzorů také řeší ochranu soukromých zájmů majitele užitných vzorů; jde např. o otázky práva na užitný vzor, spolumajitelských vztahů, licenčních smluv k využití předmětu chráněného užitným vzorem, převodů užitných vzorů apod. Shora však již bylo uvedeno, že s těmito otázkami má zápis (výmaz) užitného vzoru jen málo společného.

Odůvodnění lze pak pro úplnost uzavřít poznámkou, že rozhodnutí předpokládaná jednotlivými zákony na ochranu průmyslového vlastnictví přesně rozlišují, která rozhodnutí ve věci přísluší činit Úřadu a která soudu (v občanském soudním řízení). Ve věci patentů (a také užitných vzorů s ohledem na obdobné použití ustanovení zákona o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích např. v otázkách licenčních smluv) jsou v pravomoci soudů např. rozhodnutí o tom, komu svědčí právo na patent, stanovení výše odměny za právo na patent, výše licenčních poplatků v případě poskytnutí nucené licence, porušení práv z patentů; ostatní rozhodnutí jsou v kompetenci Úřadu. I takovéto rozdělení – navíc za situace, kdy zákonodárce ani neupravil mechanismus, jímž by se vůbec mohlo dosáhnout zápisu ve veřejných knihách bez toho, že by taková povinnost byla soudem uložena Úřadu, který v řízení podle § 244 o. s. ř. není účastníkem řízení – představovalo pro zvláštní senát jen další podpůrný argument pro toto usnesení.

Z vyložených důvodů proto zvláštní senát vyslovil podle § 5 odst. 1 zákona č. 131/2002 Sb., že rozhodovat o žalobě proti rozhodnutí Úřadu o částečném výmazu užitného vzoru náleží soudu ve správním soudnictví.

V důsledku tohoto rozhodnutí pak zvláštní senát dále zrušil podle § 5 odst. 3 téhož zákona usnesení Nejvyššího správního soudu, jímž byla pravomoc Nejvyššího správního soudu popřena, a odstranil tak překážku věci rozhodnuté.

Pravomocné rozhodnutí zvláštního senátu je podle § 5 odst. 5 zákona č. 131/2002 Sb. závazné pro strany kompetenčního sporu, účastníky řízení, v němž spor vznikl, pro správní orgány [§ 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s.] i soudy. Dále bude tedy Nejvyšší správní soud pokračovat v původním řízení o podané správní žalobě.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 1. prosince 2004

JUDr. Karel Podolka
předseda zvláštního senátu